

Správa o stave národnostného školstva za rok 2016¹

Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny
2017

¹ Správa je spracovaná v súlade s čl. 3 písm. g) Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

Obsah

| | |
|--------------------------------|----|
| Úvod | 3 |
| Bulharská národnostná menšina | 5 |
| Česká národnostná menšina | 8 |
| Chorvátska národnostná menšina | 9 |
| Maďarská národnostná menšina | 11 |
| Moravská národnostná menšina | 18 |
| Nemecká národnostná menšina | 19 |
| Poľská národnostná menšina | 21 |
| Rómska národnostná menšina | 24 |
| Rusínska národnostná menšina | 35 |
| Ruská národnostná menšina | 36 |
| Srbská národnostná menšina | 37 |
| Ukrajinská národnostná menšina | 38 |
| Židovská národnostná menšina | 41 |
| Príloha č. 1 | 42 |
| Príloha č. 2 | 44 |

Úvod

Správa o stave národnostného školstva za rok 2016 (ďalej len „správa“) na základe článku 3 písm. g) Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny popisuje možnosti vzdelávania príslušníkov národnostných menšín predovšetkým z pohľadu vzdelávania v jazykoch národnostných menšín v roku 2016.

Prípravou správ² za rok 2016 sa zaoberal Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „výbor“) na svojom XXV. zasadnutí 29. mája 2017. Na predmetnom zasadnutí bolo v záujme zefektívnenia a posilnenia participatívneho procesu prijaté uznesenie č. 108. Predmetným uznesením výboru zoberal na vedomie informáciu o príprave správ za rok 2016 a odporučil predsedovi výboru zriadiť pracovnú skupinu zloženú zo zástupcov jednotlivých národnostných menšín a zástupcov štátnej správy – Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ministerstva spravodlivosti SR, Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny a Úradu vlády SR.

Dočasná pracovná skupina na vypracovanie hodnotiacich správ výboru podľa čl. 3 písm. f), g), h) Štatútu výboru o podpore kultúry národnostných menšín, o stave národnostného školstva a o používaní jazykov národnostných menšín za rok 2016 (ďalej len „pracovná skupina“) bola zriadená na obdobie od 26. júna 2017 do 30. septembra 2017 a pozostávala z 13-tich zástupcov a zástupkýň národnostných menšín (autorov správ), vedúcej pracovnej skupiny za Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny (ďalej len „úrad splnomocnenca“) a 7 zástupcov a zástupkýň štátnej správy. Autorov správ za národnostné menšiny nominovali členky a členovia výboru. Predseda výboru ich nominácie plne akceptoval. Členky a členovia pracovnej skupiny sa stretli na dvoch zasadnutiach 13. júla 2017 a 5. októbra 2017.

Členky a členovia pracovnej skupiny, zástupkyne a zástupcovia štátnej správy, mali možnosť z odborného a vecného hľadiska správu pripomienkovať. Pripomienky mali autorky a autori za národnostné menšiny k dispozícii a podľa možnosti boli zohľadnené.

² Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť na základe článku 3 Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny písm. f), g) a h) každoročne vypracúva:

- hodnotiacu správu o podpore kultúr národnostných menšín;
- správu o stave národnostného školstva;
- správu o používaní jazykov národnostných menšín.

Jednotlivé správy za národnostné menšiny odrážajú názory ich autorov a autoriek za národnostné menšiny.

Správa popisuje úroveň vzdelávania z pohľadu príslušníkov národnostných menšín, možnosti vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov podieľajúcich sa na výchove a vzdelávaní príslušníkov národnostných menšín. V niektorých častiach sú definované aj špecifiká v oblasti výchovy a vzdelávania. Vzhľadom na to, že viaceré národnostné menšiny žijúce v Slovenskej republike nemajú inštitucionálne zabezpečenie v tejto oblasti, správy mapujú aj neformálne vzdelávanie a vzdelávanie v osvojení si, prípadne zdokonalení sa v jazyku tej ktorej národnostnej menšiny. V oblasti národnostného školstva sú výrazné rozdiely medzi jednotlivými menšinami, aj preto sú správy niektorých národnostných menšín veľmi stručné.

V závere niektorých správ sú špecifikované priority pre skvalitnenie tejto oblasti na rok 2017. Texty autorov a autoriek prešli čiastočnou jazykovou a štylistickou korektúrou.

Bulharská národnostná menšina

Na Slovensku je k dispozícii niekoľko možností vzdelávania sa v bulharskom jazyku na rôznych úrovniach, avšak ani jedna z inštitúcií, ktorá vzdelávanie ponúka, nie je zaradená do systému národnostného školstva na Slovensku. Navyše všetky tieto inštitúcie sa nachádzajú na území Bratislavy. Základom vzdelávania v jazyku bulharskej národnostnej menšiny je tak vo väčšine prípadov rodinné prostredie, príp. stretnutia Bulharov a ich rodinných príslušníkov. Deti a mládež, príslušníci bulharskej národnostnej menšiny sa vzdelávajú prevažne v školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom slovenským.

Kľúčovými vzdelávacími inštitúciami, na ktorých prebieha vyučovanie v bulharskom jazyku na Slovensku sú:

- *Súkromná materská škola Christa Boteva, Záporožská 8, 851 01 Bratislava, ktorej zriaďovateľom je Občianske združenie priateľov Bulharskej školy Christa Boteva v Bratislave. Materskú školu navštevuje vyše 50 detí bulharskej, slovenskej a inej národnosti;*
- *Súkromná bulharská základná škola a Súkromné bulharské gymnázium Christa Boteva, Záporožská 8, 851 01 Bratislava, ktorej história sa na Slovensku datuje až do roku 1948. Zriaďovateľom školy je Ministerstvo školstva a vedy Bulharskej republiky a na Slovensku je zaradená do siete súkromných škôl. Školu navštevuje približne 100 žiakov a študentov bulharskej, slovenskej, ale aj iných národností. Vyučovanie sa uskutočňuje v bulharskom jazyku, slovenský jazyk sa vyučuje podľa slovenských osnov a ako cudzí jazyk sa vyučuje anglický jazyk. Maturuje sa povinne zo slovenského jazyka a literatúry, bulharského jazyka a literatúry, z iného predmetu podľa výberu povinne, a je možné si vybrať aj štvrtý maturitný predmet. Maturanti dostávajú maturitné vysvedčenia v slovenskom a v bulharskom jazyku, s ktorými sa môžu uplatniť na slovenských, bulharských a iných vysokých školách v zahraničí;*
- *Katedra slovanských filológií Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Na Katedre slovanských filológií Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave si študenti okrem iných slovanských jazykov môžu vybrať aj štúdium bulharského jazyka, ktoré je zabezpečené v spolupráci s renomovanými lektormi z Bulharska;*
- *Prešovská univerzita v Prešove dlhoročne spolupracuje so Šumenskou univerzitou v Bulharsku. Na nej dlhé roky pôsobí lektorát bulharského jazyka.*

Ďalšiu možnosť vzdelávania príslušníkov bulharskej národnostnej menšiny poskytujú kurzy bulharského jazyka v Bulharskom kultúrnom inštitúte.

Podpora výchovy a vzdelávania v menovaných vzdelávacích inštitúciách sa uskutočňuje výlučne na úrovni ústrednej štátnej správy, a to v intenciách príslušných zákonov vzťahujúcich sa na tieto inštitúcie v závislosti od ich štatútu. Nevzťahuje sa to pochopiteľne na jazykové kurzy organizované Bulharským kultúrnym a informačným strediskom v Bratislave či na iné iniciatívy národnostných organizácií.

Technické a materiálne vybavenie *Súkromnej bulharskej základnej školy a bulharského gymnázia Christa Boteva* zodpovedá hygienickým a ergonomickým normám platným v SR. Učebnice a učebné pomôcky sú zabezpečené Ministerstvom školstva Bulharskej republiky a sú v bulharskom jazyku.

V oblasti ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov je potrebné konštatovať, že pedagógovia na Slovensku nemajú možnosti ďalšieho vzdelávania v rámci kontinuálneho vzdelávania v menšinovom jazyku.

Na školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom slovenským sa neevidujú žiadne špecifiká alebo problematické otázky, ktoré by si vyžadovali špecifické riešenia. Predstavitelia bulharskej národnostnej menšiny sa dlhodobo vyznačujú svojou vysokou prispôbivosťou a snahou o asimiláciu s domácim prostredím, z čoho vyplýva vysoká a dostatočná znalosť väčšinového jazyka v hovorenom aj písomnom prejave.

Čo sa týka vzťahu škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom slovenským a škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom bulharským, žiaci *Bulharskej základnej školy a gymnázia Christa Boteva v Bratislave* aktívne participujú na mnohých celoslovenských školských podujatiach, na ktorých dosahujú veľmi dobré výsledky. Patria sem napríklad matematické či literárne súťaže, súťaže v slovenskom a v anglickom jazyku, športové turnaje, účasť na výstavách, spoločných pracovných dielňach a podobne. V predchádzajúcom období škola nadviazala intenzívnu spoluprácu so základnou školou v Svätom Antone, v rámci ktorej sa uskutočnili viaceré spoločné podujatia.

Zároveň si škola udržuje aj výborné kontakty s materskou krajinou, pričom žiaci sa príležitostne majú možnosť zapájať aj do vybraných školských súťaží bulharských škôl v zahraničí, alebo iných špeciálnych aktivít organizovaných Ministerstvom školstva Bulharskej republiky.

Vzhľadom na špecifickú a významnú pozíciu, ktorú škola zohráva v živote bulharskej národnostnej menšiny na Slovensku, ostáva kľúčovou prioritou udržanie školy a materskej školy aj v budúcom období, a to aj napriek nepriaznivej finančnej situácii v školstve na

Slovensku a najmä v Bulharsku. Existuje eminentná snaha na zvyšovaní záujmu príslušníkov bulharskej národnostnej menšiny o výučbu v týchto vzdelávacích inštitúciách a zvyšovanie počtu ich žiakov. K tomu prispieva dobré meno a povedomie, ktoré si škola vybudovala vďaka svojmu dlhoročnému pôsobeniu na Slovensku, ale aj vďaka rozvojovým aktivitám a pozitívnemu prínosu súčasného vedenia školy.

V neposlednom rade je dôležité udržať a ďalej rozvíjať veľmi dobré vzťahy medzi školou a národnostnými organizáciami v regióne.

Jedným z hlavných cieľov je zvyšovanie informovanosti, resp. preverenie záujmu o možnosť vzdelávania sa v bulharskom jazyku na slovenských školách a následné kroky.

Česká národnostná menšina

Ani v oblasti školstva nenastali z hľadiska českej národnostnej menšiny oproti predchádzajúcemu roku žiadne zmeny. Na území Slovenskej republiky nepôsobí žiadne vzdelávacie zariadenie s vyučovacím jazykom českým a po ojedinelých pokusoch (Univerzita Komenského v Bratislave, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre) neexistuje ani možnosť štúdia bohemistiky na žiadnej vysokej škole. Vyučovanie v slovenskom jazyku zvláda najmladšia generácia príslušníkov českého etnika bez problémov, vzhľadom na blízkosť slovenského a českého jazyka i vzhľadom na bežnú bilingválnosť českých i česko-slovenských rodín.

Snahu o udržanie aktívneho ovládania a používanie českého jazyka najmladšou generáciou Čechov na území Slovenska vyvíjajú české spolky organizovaním rôznych neformálnych podujatí, pričom za najefektívnejšie možno považovať detské letné tábory prebiehajúce v českom jazyku. Ich organizátorom sú 2 české subjekty: Český spolok v Košiciach a Slovensko – český klub na Slovensku. Novou formou takto zameraného podujatia sú Českým spolkom v Košiciach realizované vzdelávacie víkendy pre deti (v sprievode rodičov či prarodičov), kde hravou formou prebieha vzdelávanie v českom jazyku.

Stále aktuálna je myšlienka zaradenia ukážok českého jazyka, literatúry a faktov z oblasti českej histórie, kultúry - osobitne literatúry, a reálií do obsahu vyučovania základných i stredných škôl. Toto obohatenie súčasného vzdelávacieho rámca by posilnilo povedomie príslušnosti, ale aj znalosť českého jazyka u potomkov českej národnostnej menšiny v SR, napomohlo by vzájomnej zrozumiteľnosti českého a slovenského jazyka a v neposlednom rade aj uľahčilo adaptáciu slovenských študentov na českých vysokých školách.

V oblasti školstva a vzdelávania je prínosom platnosť Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o vzájomnom uznávaní dokladov o vzdelaní vydávaných v SR a ČR. Národná rada SR so zmluvou vyslovila súhlas uznesením č. 1009 z 31. januára 2014 a rozhodla, že ide o medzinárodnú zmluvu, ktorá má podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky prednosť pred zákonmi. Prezident Slovenskej republiky zmluvu ratifikoval 13. mája 2014. Ratifikačné listiny boli vymenené 27. februára 2015 v Bratislave v súlade s článkom 14. Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o dobrom susedstve, priateľských vzťahoch a spolupráci, podpísanej v Bratislave dňa 23. novembra 1992, vychádzajúcej z Dohovoru o uznávaní kvalifikácií týkajúcich sa vysokoškolského vzdelávania v európskom regióne, podpísaného v Lisabone dňa 11. apríla 1997.

Chorvátska národnostná menšina

Príslušníci chorvátskej národnostnej menšiny nemali ani v roku 2016 možnosť vzdelávať sa vo svojom materinskom jazyku na žiadnom type materských, ZŠ a SŠ na Slovensku. Iba v prípade niektorých jednotlivcov z radov príslušníkov chorvátskej národnosti ich detí navštevujú základné školy v chorvátskych obciach v susednom Burgenlande, pričom treba poznamenať, že ide iba o jednotlivcov. Výučba na týchto základných školách v susednom Rakúsku je v staro-chorvátskom jazyku tzv. „*gradišćansko-hrvatski*“, ktorý je aj materinským jazykom drvivej väčšiny príslušníkov chorvátskeho etnika na Slovensku.

Výučba spisovného chorvátskeho jazyka na stredoškolskej úrovni je možná na *Súkromnom Gymnáziu Žitavská 1v Bratislave* a na vysokoškolskej úrovni na *Katedre slavistiky Univerzity Komenského v Bratislave*. Pre príslušníkov chorvátskej národnostnej menšiny (ide predovšetkým o deti a mládež) je organizovaná výučba spisovného chorvátskeho jazyka prostredníctvom lektora z Chorvátska. Výučba je raz za týždeň v každej obci, kde žijú Chorváti a je na dobrovoľnej báze pre záujemcov. Pedagóg pre toto výučbu je poskytovaný a finančne zabezpečovaný prostredníctvom Ministerstva školstva Chorvátskej republiky. Okrem toho sú v rámci menšiny organizované aj iné dobrovoľné druhy výučby chorvátskeho jazyka pre záujemcov, napr. v Devínskej Novej Vsi.

Zákon o používaní jazykov národnostných menšín na Slovensku podľa jeho výkladu do roku 2014 nepovažoval jednotlivé mestské časti za samostatné municipality, a na základe toho chorvátska národnostná menšina už aj historicky žijúca v dostatočnej koncentrácii v niektorých v mestských častiach Bratislavy, ako napríklad v Jarovciach a Čunove, nespĺňala kritériá municipality, ale problémom na zaradenie Mestských častí Bratislava-Jarovce a Bratislava-Čunovo do zoznamu obcí s používaním menšinového jazyka sú výsledky sčítania obyvateľstva z roku 1991. V tomto boli občania chorvátskej národnosti žijúci v daných obciach pri oficiálnych výsledkoch zaradený do skupiny ostatní, nakoľko sa chorvátsky národnosť v oficiálnych výsledkoch sčítania z roku 1991 neuvádzala. Takto napríklad podľa sčítaní žilo v Jarovciach v roku 1961 - 59,7% Chorvátov, v roku 1970 – 48% Chorvátov, v roku 1991 - 0% Chorvátov (27,31% nezistených), v roku 2001 – 21% Chorvátov a v roku 2011 – 15,3% Chorvátov. Z uvedeného je zrejmé, že túto obec je možné považovať za obec, na ktorú by sa mal vyššie uvedený zákon vzťahovať.

Z uvedeného je zrejmé, že inštitucionálne zabezpečenie príslušníkov chorvátskej národnostnej menšiny na úrovni miestnej samosprávy, miestnej štátnej správy ani ústrednej štátnej správy nie je realizované.

V oblasti vzdelávania pedagógov chorvátskeho jazyka, ktorí vyučujú chorvátsky jazyk v rámci voľno-časových aktivít v jednotlivých obciach sa každoročne zúčastňujú seminárov organizovaných inštitúciou „*HRVATSKA MATICA ISELJENIKA*“ v Chorvátsku.

Prioritou ostáva zabezpečiť výučbu chorvátskeho jazyka záujemcom, a to v najvyššej možnej miere formou dobrovoľných kurzov, seminárov a sústrezení. Ďalej pokračovať aj s výučbou chorvátskeho jazyka u detí a mládeže inou formou, ako napríklad prostredníctvom projektu ÚV SR „Medzinárodný letný tábor detí a mládeže v Chorvátsku“, ktorého sa aj v roku 2016 zúčastnilo cca. 80 detí a mládeže príslušníkov chorvátskej národnosti na Slovensku.

Prioritou, ktorá by pomohla udržať chorvátsku menšinu na Slovensku, ako tradičnú jazykovú a kultúrnu komunitu je riešenie jej postavenia v oblasti používania ich staro-chorvátskeho a chorvátskeho jazyka. Ide predovšetkým o mestské časti Bratislava-Jarovce a Bratislava-Čunovo. Treba v tejto oblasti spomenúť, že v oblasti náboženskej a liturgie používanej v nej sú obe obce považované za dvojazyčné, čo znamená používanie slovenského a staro-chorvátskeho jazyka na rovnakej úrovni a v rovnakom množstve. Staro-chorvátsky jazyk používaný pri liturgii pochádza z 11.storočia a bol pôvodne písaný v hlaholike. Už len samotná skutočnosť používania tohto jazyka do dnes na Slovensku je jedinečná, nakoľko sa na území dnešného Chorvátska ani v okolitých krajinách nezachoval a je jedinečný a hodnotný, o čom svedčí aj prístup Rímsko-katolíckej cirkvi pri jeho používaní v rámci cirkevných obradov. Od augusta 2016 do augusta 2017 je vo farnosti BA - Jarovce umiestnená soška Putujúcej Panny Márie z Mariazellu – *Putujúca Celjanska Marija*, čo predstavuje zvýšený počet obradov a Svätých omší v Staro-chorvátskom jazyku v Jarovciach, nakoľko do obce prichádzajú počas celého roka pútnici z chorvátskych obcí z Burgenlandu, Maďarska, Chorvátska a zo Slovenska. Tento jazyk sa do dnes používa aj v ústnej forme, a to iba na Slovensku, Burgenlande a západnom Maďarsku. Zaradenie spomenutých chorvátskych obcí do zoznamu dvojazyčných obcí, by prispelo k zníženiu asimilácie chorvátskej minoriti na Slovensku, asimiláciou ktorej príde Slovensko o kultúrne dedičstvo a jeden staro-slovanský jazyk používaný touto skupinou obyvateľstva, ktoré pretrvávajú na území dnešného Slovenska nepretržite už od začiatku 16. storočia až do dnes.

Maďarská národnostná menšina

V hodnotiacich správach z predchádzajúcich rokov bola opakovane vyslovená požiadavka maďarskej národnostnej menšiny na zriadenie osobitnej pracovnej skupiny na komplexnejšie vypracovanie niektorých častí hodnotiacej správy o stave národnostného školstva, ktoré vzhľadom na rozvinutú sústavu škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom maďarským doteraz nebolo možné z dôvodu limitovaných personálnych, časových a finančných možností v rámci dočasnej pracovnej skupiny. Tejto požiadavke bolo v roku 2017 vyhovené a hodnotiacia správa o stave národnostného školstva maďarskej menšiny je pripravená podstatne detailnejšie.

V roku 2016 zarezovali v oblasti maďarského národnostného školstva najmä tieto témy:

Druhé zasadnutie Rady ministra pre národnostné školstvo sa konalo 12. januára 2016, kde sa prerokovali nasledovné body:

- **aktuálny stav národnostného školstva** po implementácii legislatívnych a obsahových zmien dohodnutých na prvom zasadnutí so zvláštnym zreteľom na problematiku segregácie a diskriminácie, legislatívne zmeny v oblasti najnižších počtov žiakov v triede a obsahové zmeny v oblasti ŠVP pre základné školy; účastníci za maďarskú národnostnú menšinu poukázali na obavy z racionalizácie školstva a zatvárania menších škôl, ako aj na nespokojnosť s počtom vyučovacích hodín predmetu maďarský jazyk a literatúra a disponibilných hodín v inovovaných štátnych vzdelávacích programoch;
- činnosť Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny v kontexte problémov národnostných menšín (maďarskej, rusínskej, ukrajinskej, rómskej a nemeckej) v regionálnom školstve; účastníci boli informovaní o **schválenom Akčnom pláne ochrany práv a osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020**, ktorý zahŕňa aj operačný cieľ 3: Účinnejšie zohľadnenie špecifik výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám; v diskusii zazneli požiadavky za rómsku národnostnú menšinu na navýšenie počtu asistentov učiteľa pre žiakov z marginalizovaných rómskych komunit (ďalej len MRK) ako aj na výučbu rómskeho jazyka, ovládanie rómskeho jazyka pedagogickými zamestnancami, učebnice atď’;
- príprava a realizácia projektu MŠVVaŠ SR „**Edukačný proces vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským**“; boli predstavené ciele a metodologické postupy projektu (napr. dôraz na komunikačné zručnosti); zástupcovia maďarskej národnostnej menšiny vyslovili požiadavky na realizáciu obdobného

projektu so zameraním na maďarský jazyk a literatúru a zároveň na rozvojový projekt na podporu vzdelávacích aktivít národnostných menšín;

- Účastníci boli informovaní o realizácii akreditovaných programov pre pedagogických zamestnancov v jazyku národnostných menšín vrátane vykonávania atestácií v maďarskom jazyku;

- MŠVVaŠ SR vyčlenilo účelové finančné prostriedky na financovanie rozvojových projektov „Regionálna a multikultúrna výchova žiakov patriacich k národnostným menšinám“ pre základné a stredné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny v celkovej sume 20 000,- Eur a „Podpora výchovy a vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v základných školách“ vo výške 38 986,- Eur; bol dohodnutý príspevok na skvalitnenie podmienok na výchovu a vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia na rok 2016 vo výške 109,- Eur na žiaka;

- Štátny pedagogický ústav v rámci projektu NFM „Inovatívne vzdelávanie pre pedagogických zamestnancov základných škôl za účelom zvýšenia ich interkultúrnych kompetencií vo vzdelávacom procese rómskych žiakov“ pripravili nasledovnú limitovanú edíciu publikácií:

- Rozprávky v slovenskom a rómskom jazyku;
- Rómsko-slovenská čítanka;
- Rómsko-slovenská čítanka – pracovný zošit;
- Amari Romaňi Čhib/Naša rómčina;
- Amari Romaňi Čhib/Naša rómčina – pracovný zošit;
- Dejepisná čítanka Pátrame po minulosti Rómov;
- Rómsko – slovenský, slovensko-rómsky slovník;
- Metodika podporujúca inkluzívne vzdelávanie na školách;

- MŠVVaŠ sa zaviazalo prostredníctvom Úradu splnomocnenca vlády pre národnostné menšiny osloviť zástupcov národnostných menšín vo Výbore pre národnostné menšiny a etnické skupiny o nomináciu 13 zástupcov národnostných menšín na vypracovanie učebných textov o histórii národnostných menšín na vypracovanie učebných textov o národnostných menšinách na Slovensku, ktoré bude spracovávať Štátny pedagogický ústav.

V roku 2016 došlo k schváleniu **zmeny štatútu Rady ministra** a následne došlo k vymenovaniu nových členov. Podľa aktuálneho štatútu členmi rady okrem predsedu a podpredsedu sú:

a) traja zástupcovia za maďarskú národnostnú menšinu;

- b) traja zástupcovia za rómsku národnostnú menšinu;
- c) jeden zástupca za rusínsku národnostnú menšinu;
- d) jeden zástupca za ukrajinskú národnostnú menšinu a
- e) jeden zástupca za nemeckú národnostnú menšinu.

Od 16. mája 2016 v rámci organizačnej štruktúry Štátneho pedagogického ústavu **funguje Úsek pre tvorbu a rozvoj obsahu vzdelávania národnostných menšín**, ktorý riadi prácu nasledovných oddelení: oddelenie pre obsah vzdelávania maďarskej menšiny, oddelenie pre obsah vzdelávania rómskej menšiny a oddelenie pre obsah vzdelávania rusínskej a ukrajinskej menšiny.

15. júna 2016 bol na MŠVVaŠ SR v rámci sekcie regionálneho školstva zriadený **odbor výchovy a vzdelávania národnostných menšín**. Výbor plní najmä tieto úlohy:

a) zabezpečuje

1. výkon štátnej správy v oblasti výchovy a vzdelávania v jazyku národnostných menšín;
2. prípravu koncepčných materiálov pre oblasť vzdelávania národnostných menšín, ktorých príslušníci žijú na území Slovenskej republiky;
3. vypracovanie návrhov legislatívnych opatrení v oblasti výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín vrátane návrhov pre financovanie škôl a školských zariadení v oblasti výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín;
4. monitoring, analýzu a vyhodnocovanie plnenia záväzkov a odporúčaní európskych inštitúcií vo vzťahu k výchove a vzdelávaniu v jazyku národnostných menšín v školách a školských zariadeniach na území Slovenskej republiky;
5. prípravu odborných podkladov pre Radu ministra pre národnostné školstvo,
6. vyhlasovanie a koordináciu celoslovenských kôl jazykových súťaží pre žiakov základných a stredných škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín a s vyučovaním jazyka národnostných menšín;
7. účasť na tvorbe medzinárodných multilaterálnych a bilaterálnych dohôd upravujúcich spoluprácu v oblasti vzdelávania národnostných menšín, účasť v medzinárodných skupinách a projektoch v daných oblastiach pôsobnosti;

b) spolupracuje s:

1. Úradom splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny a s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity v oblasti školských politík;

2. Výborom pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť;

3. inými útvarmi úradu vlády, inými orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy, mimovládny sektorom a inými subjektmi;

c) posudzuje návrhy vzorov tlačív pedagogickej dokumentácie pre školy a školské zariadenia s vyučovacím a výchovným jazykom národnostných menšín;

d) vytvára podmienky na uplatnenie práva na vzdelanie v jazyku národnostných menšín a výučbu jazyka národnostných menšín.

Rezort školstva predložil, zároveň aj v skrátenej legislatívnej konaní úspešne inicioval schválenie zákona, ktoré 29. júna 2016 podpísal aj prezident SR Andrej Kiska. **Novela zákona č. 245/2008 Z. z. Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov udeľuje výnimku pre málotriedky, ale aj pre plnoorganizované školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, ktorým hrozil pre nízky počet žiakov od septembra zánik.**

Racionalizácia škôl teda nemá zásadný vplyv na vyučovanie v menšinových jazykoch a menšinových jazykov. Minimálne počty žiakov v triedach boli ustanovené aj pred aktuálne platnou novelizáciou školského zákona. V súčasnosti nastavené minimálne počty žiakov v triedach základnej školy sú ustanovené v školskom zákone na rovnakej úrovni ako pred rokom 2008 alebo na nižšej úrovni.

MŠVVaŠ SR 25. augusta 2016 schválilo ako súčasť Inovovaného Štátneho vzdelávacieho programu (ďalej len „IŠVP“) **nový rámcový učebný plán pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny** platný od 1. septembra 2016.

Predmetný RUP obsahuje zvýšený počet hodín vyučovacieho predmetu jazyk národnostnej menšiny a literatúra pre primárne vzdelávanie z celkových 21 na celkových 24 hodín, pričom **počet vyučovacích hodín venovaných jazyku národnostnej menšiny sa zvýšil z 5 na 8.**

Od 1. septembra 2016 školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny majú možnosť si vybrať z dvoch platných rámcových učebných plánov, podľa ktorého budú postupovať v 1. a 2. ročníku v školskom roku 2016/2017:

a) RUP pre ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1. septembra 2015;

b) RUP pre ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1. septembra 2016 (dodatok k IŠVP pre primárne vzdelávanie).

V rámci dvojúrovňového modelu vzdelávania však je školám umožnené v rámci školského vzdelávacieho programu (ďalej len „ŠkVP“) pridať ďalšie vyučovacie predmety

nad rámec povinného RUP za predpokladu, že financovanie navýšenia vyučovacích predmetov zabezpečí škola z vlastných finančných zdrojov.

PRIORITY, RESP. POTREBY RIEŠENIA V ROKU 2017

V oblasti národnostného školstva maďarskej menšiny došlo v roku 2016 k pozitívnemu posunu, napriek tomu existujú problémy, ktoré je potrebné akútne riešiť. Naďalej pretrvávajú:

- **nedostupnosť informácií a odborných materiálov v oblasti školstva v maďarskom jazyku** – Je potrebné aby orgány verejnej moci a nimi zriadené inštitúcie v oblasti školstva svoje informácie a materiály zverejnené na webových sídlach a na nimi zriadených portáloch, materiály distribuované pre školy a školské zariadenia sprístupňovali aj v maďarskom jazyku. Na mnohých súťažiach dochádza porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania, nakoľko pre žiakov škôl s vyučovacím jazykom maďarským nie sú pripravené testy, úlohy v ich vyučovacom jazyku;
- **neexistencia vedecko-výskumnej činnosti** venovanej zisteniu stavu a potrieb národnostného školstva na Slovensku;
- **nedostupnosť učebníc v maďarskom jazyku** – Učebnice sú celkový problém školstva už dlhé roky a všetky reformy či sľubované zmeny dodnes nepriniesli riešenie na tento páľčivý problém. Žiaľ existujú celé ročníky v oblasti národnostného školstva maďarskej menšiny, ktoré nemajú dodnes na niektoré hlavné predmety (maďarský jazyk a literatúra, dejepis) moderné učebnice a výchova prebieha bez nich.

Za najdôležitejšie úkoly pre r. 2017 považujeme:

1) Zadefinovať a legislatívne upraviť oblasť tzv. „národnostného školstva“

V súčasnosti platná školská legislatíva nepozná a nedefinuje „národnostné školstvo“, „výchovu a vzdelávanie národnostných menšín a etnických skupín“, „školu národnostnej menšiny“, i keď sa tieto výrazy bežne používajú aj v štátnej správe a školskej samospráve, aj v bežnej odbornej komunikácii. Ust. §12 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) vymedzuje národnostné školstvo len výchovno-vzdelávacím jazykom, čo je nepostačujúce a nevyhovujúce pre komplexný popis špecifik národnostného školstva. Absencia jednoznačného legislatívneho určenia národnostného školstva je zdrojom mnohých problémov a nedorozumení v školstve a obmedzuje reálne využívať práva národnostných menšín a etnických skupín v oblasti výchovy a vzdelávania dané Ústavou SR.

Žiadaná legislatívna úprava by mala: a) zadefinovať „národnostné školstvo“, „výchovu a vzdelávanie národností“; b) stanoviť mechanizmy spoluúčasti (participácie)

národnostných menšín a etnických skupín v rozhodovaní vo veciach, ktoré sa týkajú ich špecifik a špeciálneho postavenia národnostného školstva; c) určiť inštitucionálne zabezpečenie národnostného školstva (školy a školské zariadenia, podporné odbornometodické inštitúcie); d) určiť spôsob financovania národnostného školstva; e) určiť spôsob odbornometodického riadenia (špecifických oblastí) národnostného školstva.

2) Rozširovanie sietí materských škôl

Skúsenosti ukázali, že racionalizácia škôl nemá zásadný vplyv na vyučovanie v menšinových jazykoch z dôvodu, že novela zákona č. 245/2008 Z. z. udeľuje výnimku pre málotriedky, ale aj pre plno-organizované školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, ktorým hrozil pre nízky počet žiakov od septembra zánik. Napriek tomu zanikajú školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, a to z dôvodu, že nedokážu naplniť ani minimálne potrebné množstvo zapísaných prváčikov v nových triedach. Popri primárnom probléme migrácie prváčikov do väčších (centrálnych) škôl je druhým dôvodom práve absencia materských škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny pri málotriedkach a rodičia často zapisujú svoje deti do dostupných materských škôl, ktoré neposkytujú vyučovanie v jazyku národnostnej menšiny.

3) Vypracovanie ucelenej národnej stratégie systémových a dlhodobých opatrení a riešení v oblasti inklúzie a práce s deťmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Zlá situácia v starostlivosti o potreby detí vedie viaceré z nich k odchodu zo škôl do domáceho vzdelávania alebo za lepšími podmienkami do susedných krajín. Zlepšiť výsledky PISA a národných testovaní, zastaviť nárast extrémizmu či zlepšiť kvalifikovanosť absolventov nedokážu rodičia ani učitelia bez podpory kvalifikovaných odborných zamestnancov, ktorí sa budú deťom venovať okamžite pri zistení ich problémov či jednoduchého zaostávania priamo v triede.

V komplexnom systéme starostlivosti o deti a mládež v našich školách vnímame tieto zásadné nedostatky:

- počet miest v **materských školách vo viacerých regiónoch** neumožňuje poskytnúť predškolskú výchovu a vzdelávanie všetkým deťom. Financovanie cez originálne kompetencie zbavuje štát zodpovednosti za inklúziu v materských školách a prenáša ju na zriaďovateľov, ktorí na asistentov a odborných zamestnancov peniaze nemajú alebo nedávajú;

- na všetkých typoch škôl i v poradenských zariadeniach je **nedostatočný počet školských psychologov, liečebných, sociálnych a špeciálnych pedagógov, logopédov či terapeutov**;
- **počet asistentov učiteľa nepokrýva ani polovicu detí** (43,8 %), ktoré to urgentne potrebujú na základe odporúčaní poradenských zariadení. V tomto smere dochádza k otvorenému porušovaniu ústavných práv detí;
- **príprava budúcich pedagogických a odborných zamestnancov** na VŠ je málo praktická, absolventi nedisponujú kompetenciami nevyhnutnými pre inklúziu;
- **chýbajú špičkoví odborníci z praxe**, ktorí by školili učiteľov, riaditeľov a odborných zamestnancov v implementácii inklúzie, viedli praktické semináre. MŠVVaŠ SR ani priamo riadené organizácie neponúkajú vzdelávanie, inkluzívne modely, či inšpiratívne ukážky z praxe.

V praxi chýbajú odborným zamestnancom viaceré kompetencie pre prácu so žiakmi so znevýhodnením, často sú zamestnancami na čiastočný úväzok, zastupujú učiteľov a vykonávajú dozory nad deťmi, sú zavalení pedagogickými činnosťami, dokumentáciou, robia neraz už len terciárnu prevenciu (zameranú už len na riešenie po spustení patologických javov, nie na predchádzanie v začiatkoch), kvalitné vzdelávanie si musia kupovať za vlastné peniaze a cez víkendy.

Moravská národnostná menšina

Na Slovensku neexistuje národnostné školstvo špeciálne pre moravskú národnostnú menšinu. Moravia žijúci na Slovensku používajú slovenský, prípadne český jazyk, vzhľadom k tomu, že slovenský aj český jazyk sa vyvinuli z pôvodného jazyku Moravanov – staroslovienčiny.

Nemecká národnostná menšina

Stav nemeckého národnostného školstva na Slovensku sa v dôsledku vojnových a povojnových udalostí, následnej diskriminácie, ale aj prirodzenej asimilácie, vyvinula tak, že nemecká národnostná menšina už v žiadnej obci z dôvodu malej početnosti nemôže otvoriť triedy, v ktorých by boli výlučne žiaci s materinským jazykom nemeckým. Naším úsilím však je, aby deti z rodín karpatských Nemcov mali možnosť suverénne ovládnuť popri slovenskom jazyku aj jazyk nemecký, preto sa určili základné školy v Bratislave, Nitrianskom Pravne, Kežmarku a v Medzeve, v ktorých sa poskytuje rozšírené vyučovanie nemeckého jazyka, prípadne aj vyučovanie niektorých predmetov v nemeckom jazyku, pokiaľ je na to vhodný učiteľ. Vyučovanie v nemeckom jazyku v školách na Slovensku neexistuje, jedine na Nemeckej škole v Bratislave, v ktorej vyučovací jazyk je nemecký a zriaďovateľom je občianske združenie. Spojená škola v Poprade má organizačnú zložku Gymnázium, kde vyučovanie niektorých predmetov prebieha v dvoch jazykoch, a to v slovenskom a nemeckom jazyku, t. j. bilingválne. Spojená škola, ul. Dominika Tararku 7, Poprad nie je škola s vyučovacím jazykom nemeckým. Ďalšie takéto školy, ktoré majú vyučovací jazyk slovenský a nemecký jazyk ako bilingválny sú: Gymnázium, Bilíkova 24, Bratislava-Dúbravka, Gymnázium J. Matúšku, Štvrť SNP 34, Galanta, Gymnázium – Spojená katolícka škola, Farská 19, Nitra, Súkromné gymnázium, Gagarinova 1, Topoľčany, Gymnázium, Opatovská cesta 7, Košice-Vyšné Opátske, a tiež Obchodná akadémia Imricha Karvaša, Hrobákova 11, Bratislava-Petržalka a Obchodná akadémia, Kukučínova 2, Trnava. Okrem toho existuje Základná škola s materskou školou – Grundschule mit Kindergarten v Chmeľnici s vyučovacím jazykom nemeckým, a to na 1. stupni ZŠ. Nedá sa tu však povedať, že by tieto školy vo väčšej miere navštevovali deti z rodín príslušníkov nemeckej menšiny na Slovensku. Materské školy s používaním nemeckého jazyka sú zriadené v Bratislave a v Kežmarku. Žiaľ, pre príslušníkov nemeckej národnostnej menšiny chýbajú kvalitné učebnice. Ich prípravu považujeme za prioritu. Vzdelávanie v nemeckom jazyku sa v spolupráci s Karpatskonemeckým spolkom na Slovensku sporadicky organizuje v jeho Domoch stretávania. Jazykové kurzy nemeckého jazyka na Slovensku organizuje aj Goethe-institut.

Slovensko bolo vždy otvorené voči jazykom a kultúram, čo sa prejavilo aj v ponuke prvých povinných cudzích jazykov na školách. Kým táto ponuka v Českej republike a v Maďarsku sa zachovala, na Slovensku odsunutím nemeckého jazyka do pozície voliteľného predmetu sa táto možnosť oslabil. Karpatskí Nemci ľútosťou sledujú tento trend, dôsledkom ktorého je aj výrazný úpadok vyučovania nemeckého jazyka na slovenských školách v

uplynulých rokoch. Znižuje sa počet hodín nemeckého jazyka, kráčia sa úväzky učiteľov nemeckého jazyka, čo je často spojené aj s existenčnými problémami. Tento negatívny trend má dopad aj na vyučovanie nemčiny ako materinského jazyka detí nemeckej národnostnej menšiny na Slovensku. Znižuje sa u nich počet hodín materinského nemeckého jazyka, prípadne ani nebudú mať možnosť učiť sa nemčinu, čo je v priamom rozpore s ústavným právom národnostnej menšiny vo vzťahu k vyučovaniu materinského jazyka. Navyše v uplynulých mesiacoch došlo k výraznej redukcii financovania piatich škôl, na ktorých sa vyučuje nemčina ako jazyk nemeckej národnostnej menšiny. Dôsledky tohto kroku, keď sa školám s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny zrušil zvýšený normatív, môžu byť pre karpatských Nemcov fatálne. Reakcie riaditeľov týchto škôl takýto katastrofický obraz už naznačujú. Na školách, kde sa učia aj deti príslušníkov nemeckej menšiny, sa môže zakrátko vyskytnúť situácia, že tam nebude učiteľ nemeckého jazyka! Za prioritu riešenia ešte v tomto roku považujeme vyjasnenie postavenia škôl s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Pol'ská národnostná menšina

Možnosti vzdelávania v poľskom jazyku

Zoznam škôl a školských zariadení, vzdelávacích inštitúcií:

- a) vysoké školy;
- b) iné druhy vzdelávania.

Vzdelávanie v poľskom jazyku zabezpečovali aj v uplynulom roku výlučne organizácie zriadené na podporu poľskej národnostnej menšiny s pomocou Poľskej ambasády.

Zoznam škôl a školských zariadení, vzdelávacích inštitúcií a ich stručná charakteristika:

- Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici – na Fakulte humanitných vied UMB je zriadená Katedra slovanských jazykov. V rámci študijného programu „Poľský jazyk a kultúra“ je možné získať druhostupňové vysokoškolské vzdelanie.
- Piatková poľská školička v Nitre – ide o výuku poľského jazyka detí a mládeže s poľskými koreňmi, ktorých cieľom je popri rozvoji jazykových schopností zároveň upevňovať ich kultúrnu a národnú identitu a rozširovať ich vedomostné horizonty najmä, avšak nielen o materskej krajine;
- knižnice poľskej literatúry v Žiline, Čadci, Martine a Dolnom Kubíne – sprístupňujú poľskú literatúru;
- Interaktívna akadémia poľského jazyka a kultúry – projekt zameraný na poskytovanie vzdelania v modernej forme v oblasti nielen jazykovej, ale aj historickej a kultúrnej; účastníkom umožňuje získavanie poznatkov na diaľku – vo virtuálnej triede, prostredníctvom internetu. Prednášky sú vedené vyučujúcim v poľskom jazyku;
- Školský konzultačný bod pri Ambasáde Poľskej republiky – toto zariadenie poskytuje základné vzdelanie v jazykovej oblasti a v oblasti všeobecného prehľadu, základných informácií o Poľsku;
- Sobotno-nedeľná poľská škola v Žiline – projekt umožňuje deťom s poľskými koreňmi nadobudnúť doplnkové vzdelanie v poľskom jazyku podľa poľského školského programu. Projekt je vhodný nielen pre jednotlivcov, ktorí majú záujem o ovládanie tohto jazyka na dobrej úrovni, ale aj pre tých, ktorí sa v budúcnosti chcú vzdelávať v Poľsku. Rozsah vyučovania je nasledovný:
 - Prípravka (Žilina) – hrou a zábavou sa deti učia správnu výslovnosť a získavajú základnú slovnú zásobu v poľskom jazyku;

- Základná škola (Žilina) – deväťročná výuka, ktorá sa vnútorne člení na tri stupne:
 - 1. – 3. trieda – integrované vyučovanie;
 - 4. – 6. trieda – vyučovanie podľa poľského systému;
 - 7. – 9. trieda – poľské gymnázium;
- Stredná škola (Žilina) – poľské lýceum.

Predmety, ktorých výuka na tejto škole prebieha:

- poľský jazyk;
- poľská literatúra;
- zemepis;
- dejiny s dôrazom na Poľsko;
- veda o Poľsku;
- informatika (podľa potreby);
- iné predmety doplnkovo podľa tried.

Inštitucionálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania príslušníkov Vašej národnostnej menšiny

Na žiadnej z uvedených úrovni štátnej správy ani miestnej samosprávy takéto vzdelanie nie je príslušníkom poľskej národnostnej menšiny poskytované, keďže potreba takéhoto vzdelania absentuje.

Vybavenosť škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom Vašej národnostnej menšiny alebo s vyučovaním jazyka Vašej národnostnej menšiny

Poľské školy a školské zariadenia si technické a materiálne vybavenie škôl, ako aj učebnice a ďalšie učebné a didaktické pomôcky si zabezpečujú vo vlastnej réžii, príp. s finančnou podporou poľských štátnych inštitúcií, príp. iných organizácií.

Možnosti na ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov vo Vašom menšinovom jazyku

Možnosť vzdelávania budúcich pedagógov a možnosť ďalšieho vzdelávania absolventov v rámci kontinuálneho vzdelávania v poľštine na Slovensku absentuje.

Špecifiká výchovy a vzdelávania detí príslušníkov Vašej menšiny v školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom slovenským

Vo vzťahu k poľskej národnostnej menšine je táto otázka irelevantná.

Vzťah škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom slovenským a škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom Vašej národnostnej menšiny

Neexistujú žiadne spoločné programy ani iné spôsoby spolupráce medzi týmito školami.

Rómska národnostná menšina

Možnosti vzdelávania v rómskom jazyku

Aj napriek skutočnosti, že k 15. septembru 2016 bolo v SR zaradených do siete škôl a školských zariadení 352 materských škôl, 262 základných škôl, 40 stredných odborných škôl a 30 gymnázií s vyučovacím jazykom iným ako slovenským, ani jedna z týchto škôl nebola s vyučovacím jazykom rómskym.

Jedinou školou s vyučovacím jazykom slovenským a rómskym v sieti škôl a školských zariadení SR je tak aj naďalej iba osemročné Súkromné gymnázium Z. J. Mallu v Kremnici. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že výučba rómskeho jazyka v rámci povinnej voľiteľnej predmetu, ktoré v roku 2016 škola realizovala v rámci programu Miestne a regionálne iniciatívy na zníženie národných nerovností a podporu sociálnej inklúzie spolufinancovaného z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru a štátneho rozpočtu SR projekt z názvom Rómsky jazyk – most medzi nami.

V rámci predprimárneho a primárneho vzdelávania zabezpečuje vyučovanie rómskeho jazyka Súkromná spojená škola – súkromná základná škola s materskou školou v Kremnici a Súkromná základná škola v Košiciach (Galaktická 9). Väčšina rómskych detí a mládeže sa však naďalej vzdeláva v školách s vyučovacím jazykom slovenským alebo maďarským.

K problematike predprimárneho vzdelávania v roku 2016 boli vypracované materiály Analýza zaškolenosti detí v materských školách a Analýza situácie – kapacity materských škôl, ktoré sú dostupné na webovom sídle Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Najvýznamnejším ukazovateľom vývoja predprimárneho vzdelávania je miera zaškolenosti detí v materských školách. Dokumenty vyhodnocujú viaceré faktory, ktorých cieľom je odhadnúť o koľko je potrebné zvýšiť kapacity materských škôl, aby boli dostatočné k dosiahnutiu čo najvyššej miery zaškolenosti detí. Analýzy však nesledujú mieru zaškolenosti detí podľa národnosti.

Základné a stredné školy s vyučovaním rómskeho jazyka:

- Súkromná základná škola, Angyalova 31, Kremnica;
- Konzervatórium Jozef Adamoviča, Exnárova 8, Košice;
- Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Školská 31, Rimavská Sobota;
- Súkromné gymnázium, Dolná 19, Kremnica;
- Súkromné osemročné gymnázium, Galaktická 9, Košice-Nad Jazerom;
- Súkromná pedagogická a sociálna akadémia, Požiarnická 1, Košice;

- Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Požiarnická 1, Košice;
- Súkromná spojená škola, Biela voda 2, Kežmarok;
- Súkromná stredná odborná škola, Francisciho 372, Hnúšťa.

Vysoké školy, kde sa vyučujú rómske reálie/rómsky jazyk ako podporné predmety v rámci príslušných študijných programov:

- Ústav romologických štúdií Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre;
- Ústav rómskych štúdií Prešovskej univerzity v Prešove;
- Ústav Z. J. Mallu Košice, zriaďovateľom je Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety n. o. – vyučuje rómsky jazyk a rómske reálie;
- Európske centrum výskumu aktivít rómskej národnostnej menšiny, vedeckovýskumné pracovisko Košice – zaoberá sa implementáciou rómskeho jazyka;
- Katedra rómskych štúdií Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety;
- Ústav európskych rómskych štúdií Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety.

Inštitucionálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania príslušníkov Vašej národnostnej menšiny

V oblasti výchovno-vzdelávacieho procesu príslušníkov národnostných menšín majú kľúčové kompetencie najmä Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR Štátny pedagogický ústav, Metodicko-pedagogické centrum, Štátny inštitút odborného vzdelávania, Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, Štátna školská inšpekcia, ako aj IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže (príspevková organizácia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR).

K najvýznamnejším koncepčným dokumentom v oblasti výchovy a vzdelávania národnostných menšín bolo v roku 2016 prijaté programové vyhlásenie vlády, ktoré práve v tejto oblasti stanovilo viacero dôležitých priorít:

1. podpora vyňatia všetkých málotriednych škôl z povinných kvót na jazykovo zmiešanom území;
2. zvýšenie podpory a zabezpečenia rozvoja vzdelávania detí a žiakov patriacich k národnostným menšinám v ich materinskom jazyku;
3. podpora zmeny metodiky výučby slovenského jazyka na menšinových školách v záujme jeho lepšieho ovládania;

4. podpora odborného vzdelávania a prípravy v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín vrátane odborného vzdelávania a prípravy v systéme duálneho vzdelávania;
5. posilnenie materiálno-technického zabezpečenia škôl, tvorby učebníc a ďalších vzdelávacích zdrojov a kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín;
6. vypracovanie koncepcie rozvoja výučby rusínskeho jazyka a kultúry v materských školách, základných školách a stredných školách;
7. podpora vyučovania na základných školách a stredných školách o živote národnostných menšín žijúcich v SR a ich histórii v kontexte prevencie a boja proti extrémizmu, nacionalizmu a extrémnym prejavom správania;
8. podpora špecifických úloh v poslaní vysokých škôl v oblasti rozvoja národnostných menšín, ich kultúry, jazyka, výskumu histórie, etnológie a pod. a zohľadňovanie týchto špecifických úloh v rámci hodnotenia činnosti vysokých škôl;
9. podpora vzdelávania žiakov základných škôl v materinskom jazyku, a to aj rozšírením podmienok poskytovania príspevku na dopravné, ak v obci nie je zriadená základná škola s príslušným vyučovacím jazykom;
10. venovanie osobitnej pozornosti predprimárnemu vzdelávaniu detí v materských školách od troch rokov veku v oblastiach s vysokou mierou nezamestnanosti a v ohrozených a vylúčených komunitách;
11. sústredenie sa na rozvíjanie inkluzívneho vzdelávania vo všetkých školách ako efektívneho nástroja na odstraňovanie sociálneho vylúčenia vrátane vytvorenia potrebných materiálno-technických podmienok na zabezpečenie naplnenia potrieb detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami;
12. podpora optimalizácie štruktúry zamestnancov s cieľom umožniť zvýšenie počtu odborných zamestnancov v školách, najmä asistentov učiteľa, sociálnych pedagógov, školských psychologov a špeciálnych pedagógov.

S cieľom naplnenia vyššie uvedených priorít programového vyhlásenia vlády bol v roku 2016 novelizovaný zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov tak, že od 1. septembra 2016 sa v zmysle § 29 ods. 18 na triedy základných škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny nevzťahujú minimálne počty žiakov v triede. Úpravou § 107 školského zákona sa v právnej norme priamo ustanovilo, že dieťa alebo žiak, ktorého špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajú

výlučne z jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, nemôže byť prijaté do špeciálnej školy alebo do špeciálnej triedy materskej školy, špeciálnej triedy základnej školy alebo do špeciálnej triedy strednej školy. V praxi to znamená, že dôvodom na zaradenie do špeciálnej školy nemôže byť iba pôvod zo sociálne znevýhodneného prostredia. Toto opatrenie je zamerané na zabránenie segregácii detí zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Novelizáciou zákona č. 597/2003 o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení vzniká zákonnému zástupcovi žiaka patriaceho k národnostnej menšine právo na úhradu cestovných nákladov na dopravu žiaka do najbližšej školy s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny, ak v obci alebo v školskom obvode, v ktorej má žiak patriaci k národnostnej menšine trvalý pobyt, nie je zriadená základná škola alebo základná škola s materskou školou s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny. Cestovné náklady uhradza škola s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny vo výške najnižšieho žiackeho zľavneného cestovného v pravidelnej autobusovej doprave.

Vláda SR ešte v roku 2015 prijala dokument s názvom Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv v SR. Vláda SR v tejto súvislosti zároveň uložila viacerým rezortom vypracovať do 31. decembra 2015 v medziach svojich kompetencií akčné plány pre tie zraniteľné a marginalizované skupiny a jednotlivcov, pre ktoré doposiaľ nie sú zabezpečené legislatívne rámce, inštitucionálne rámce, samostatné stratégie a rámce aplikačnej praxe. Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny ako gestor tejto úlohy vytvoril v súčinnosti s Výborom pre národnostné menšiny a etnické skupiny priestor pre participatívny proces tvorby Návrhu Akčného plánu ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016–2020.

Cieľom Akčného plánu ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016–2020 je zabezpečiť efektívny, prehľadný a spoľahlivý systém ochrany a podpory práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám vrátane posilnenia jeho inštitucionálneho zabezpečenia.

Návrh Akčného plánu ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016–2020 bol 20. júna 2016 prerokovaný na 24. zasadnutí Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, na ktorom rada predmetný návrh schválila a odporučila vláde SR jeho schválenie.

Akčný plán ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016–2020 je rozčlenený do 7 operačných cieľov. Operačný cieľ č. 3 „Účinnnejšie zohľadnenie špecifík výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám“ definuje týchto 7 aktivít/opatrení, ktorých

realizácia má za cieľ zlepšenie výchovno-vzdelávacieho procesu detí príslušníkov národnostných menšín:

1. posilnenie procesu zohľadňovania špecifik výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám vychádzajúcich z rozdielnych podmienok a požiadaviek, vrátane spôsobov riešenia vzdelávania ich príslušníkov v materinskom jazyku;
2. účinnejšie vytváranie možností výchovy a vzdelávania rómskych detí v ich materinskom rómskom jazyku;
3. posilnenie výchovy a vzdelávania detí a mládeže v duchu ideí tolerancie, interkultúrneho a interetnického dialógu;
4. posilnenie vzdelávacích programov pre pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov škôl a školských zariadení v oblasti vzdelávania osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, inkluzívneho vzdelávania, interkultúrneho a interetnického dialógu;
5. tvorba učebného materiálu so zameraním na históriu a kultúru národnostných menšín v Slovenskej republike;
6. zefektívnenie činnosti Rady ministra pre národnostné školstvo v súlade s jej štatútom;
7. tvorba obsahových a výkonových štandardov a učebníc pre špecifické vyučovacie predmety primárneho a nižšieho sekundárneho vzdelávania s vyučovacím jazykom národnostných menšín (hudobná výchova, vlastiveda, dejepis) a pre vyučovací jazyk slovenský jazyk a literatúra pre primárne a nižšie sekundárne vzdelanie s vyučovacím jazykom národnostných menšín podľa úrovni SERR1.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v snahe stabilizovať a rozvíjať národnostné školstvo vytvorilo k 15. júnu 2016 nový organizačný útvar odbor výchovy a vzdelávania národnostných menšín v rámci sekcie regionálneho školstva, ktorý sa primárne venuje otázkam výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín.

Štátny pedagogický ústav má od 16. mája 2016 novú organizačnú štruktúru. V rámci Úseku pre tvorbu a rozvoj obsahu vzdelávania národnostných menšín vznikli tri nové oddelenia:

- oddelenie pre obsah vzdelávania maďarskej menšiny;
- oddelenie pre obsah vzdelávania rómskej menšiny;
- oddelenie pre obsah vzdelávania rusínskej a ukrajinskej menšiny.

Metodicko-pedagogické centrum začalo v roku 2016 realizovať národný projekt Škola otvorená všetkým. Cieľom projektu je zabezpečiť rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov prostredníctvom podpory inkluzívneho vzdelávania a skvalitnením profesijných kompetencií policajného zboru a ozbrojených síl. Trvanie projektu je naplánované do roku 2020.

Príspevková organizácia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR IUVENTA okrem iného administruje dotačný systém ministerstva pre oblasť mládeže Programy pre mládež na roky 2014– 2020. V roku 2016 boli v rámci programu Priority mládežníckej politiky podporené 2 organizácie pracujúce s rómskou mládežou v celkovej výške 50 000 EUR. Prvý z projektov bol zameraný na rozvoj kompetencií potenciálnych mladých rómskych lídrov, ktorí by mali byť schopní efektívne obhajovať záujmy rómskej a inak znevýhodnenej mládeže na úrovni miestnej, regionálnej aj národnej a zároveň by mali vedieť využívať pri práci s mládežou talent a umenie ako nástroj advokačných a aktivizačných aktivít.

Druhý podporený projekt mal za cieľ odkryť tvorivý potenciál detí a tínedžerov z rómskej komunity cez pravidelné nácviky, verejné vystúpenia, návštevy kultúrnych podujatí a formulovanie vlastných názorov a stanovísk rozvíjajúce ich zručnosti, dôležité pre ich úspešné začlenenie sa do spoločnosti.

IUVENTA v roku 2016 spolupracovala s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity aj pri príprave a realizácii konferencie o mládeži, nazvanej Zlepšenie postavenia rómskej mládeže ako hnacej sily zmien. Organizátormi konferencie bola Európska komisia spoločne s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR a Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Cieľom konferencie bolo prispieť k lepšiemu pochopeniu súčasnej situácie rómskej mládeže v Európe, k zviditeľneniu aktivít tejto skupiny mladých a politických snáh v danej problematike. Výsledkom odborných diskusií v rámci konferencie sú návrhy na riešenie problémov rómskej mládeže na európskej, národnej, regionálnej a najmä na miestnej úrovni a revízia smerovania akčného plánu pre rómsku mládež do budúcnosti.

Národná agentúra programu EÚ Erasmus+ pre oblasť mládeže a športu v roku 2016 vysielala účastníkov na medzinárodné školenie pod názvom Feel the rhythm! V4+ Roma. Školenie malo za cieľ ukázať zaujímavé a zároveň dobré príklady praxe v oblasti práce s mládežou s konkrétnym zameraním sa na rómsku komunitu a samotný program Erasmus+. Malo ponúknuť príležitosť rómskym mládežníckym organizáciám sa navzájom spoznať a podieľať sa na výmene príkladov dobrej praxe; prezentovať aké sú príležitosti zapojenia sa do medzinárodných projektov a pohladať tak aj budúcich partnerov pre realizáciu svojich

vlastných projektov. Okrem toho bolo toto školenie aj príležitosťou na prehĺbenie kooperácie V4 krajín, ktorých spája takmer rovnaká história a spoločenské postavenie. Účastníci školenia by mali disponovať už konkrétnymi skúsenosťami z oblasti organizovania projektov na miestnej úrovni; byť aktívni v rómskych organizáciách (aj na medzinárodnej úrovni, ak mali tú možnosť); mali by sa podieľať na celej dĺžke trvania školenia a mali by mať minimálne 18 rokov.

V roku 2016 Národná agentúra programu EÚ Erasmus+ pre oblasť mládeže a športu spolu podporila 15 projektových zámerov, ktoré boli zamerané aj na tému menších alebo Rómov. Výsledky projektov sú dostupné v databáze výsledkov projektov Erasmus+.

Možnosti na ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov vo Vašom menšinovom jazyku

Ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov upravuje zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických a odborných zamestnancoch. Tak ako v predchádzajúcich rokoch, profesijný rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov sa v kariérnom systéme aj v roku 2016 uskutočňoval prostredníctvom kontinuálneho vzdelávania, tvorivých aktivít súvisiacich s výkonom pedagogickej činnosti alebo odborných činností a sebavzdelávania. Pedagogickí a odborní zamestnanci mali aj možnosť kontinuálneho vzdelávania v jazyku národnostnej menšiny, respektíve existovali programy zamerané na metodiku vyučovania jazyka národnostnej menšiny a iných oblastí pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov patriacim k národnostným menšinám. Údaje dostupné na webových stránkach Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR uvádzajú, že k 7. novembru 2016 akreditovaných 1 255 programov kontinuálneho vzdelávania. Pre rómsky jazyk je akreditovaný vzdelávací program Metodicko-pedagogického centra pod názvom „Rómsky jazyk v edukácii“. Ide o inovačné vzdelávanie. Platnosť tejto akreditácie je od 20. júla 2017 do 31. decembra 2017.

Metodicko-pedagogické centrum realizovalo v rámci udržateľnosti viacerých predchádzajúcich národných projektov vzdelávanie v národnom projekte s názvom Vzdelávanie pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komúní (MRK1). V roku 2016 absolvovalo Vzdelávací program Spolupráca rodiny z marginalizovaných rómskych komúní a školy v edukačnom procese, ktorý bol vytvorený a akreditovaný v rámci tohto národného projektu, 22 účastníkov a úspešne ho ukončilo 19 pedagogických zamestnancov.

Rómske vzdelávacie centrum je integrálnou súčasťou regionálneho pracoviska MPC Prešov s celoslovenskou pôsobnosťou. K jeho hlavným činnostiam patrí realizácia

kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení s vysokým zastúpením detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a z prostredia z marginalizovaných rómskych komunít a poskytovanie odbornometodickej pomoci týmto školám a školským zariadeniam v oblasti výchovy a vzdelávania.

V roku 2016 boli v rámci kontinuálneho vzdelávania realizované akreditované vzdelávacie programy s nasledovnou problematikou: Rómsky jazyk v edukácii; Multikultúrnou výchovou proti predsudkom a rasizmu; Kreativizácia osobnosti učiteľa; Globálne vzdelávanie a jeho aplikácia v edukačnom procese. Zo 152 účastníkov vzdelávanie úspešne ukončilo 149 frekventantov.

MPC v spolupráci s občianskym združením eSlovensko tiež zorganizovalo pre učiteľov druhého stupňa základných škôl, učiteľov stredných škôl a vychovávateľov odborný seminár Bez predsudkov, ktorý bol zameraný na prioritné témy – eliminovanie predsudkov, predchádzanie diskriminácii, extrémizmu a radikalizácii. V rámci odborného seminára sa premietal film Rytmus – sídliskový sen, diskusia o jeho využití v edukačnom procese a prezentácia výsledkov výskumu zameraného na zisťovanie postojov žiakov k národnostným menšinám.

V roku 2016 tiež prebiehali v rámci národného projektu Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít I prípravy na vytvorenie 250 pracovných miest v pozícii asistent učiteľa a 150 pracovných miest v pozícii odborný zamestnanec. Predpokladá sa, že v roku 2017 tak bude podporených prostredníctvom národných projektov, ktorých prijímateľom bude ÚSVRK, celkovo 1491 pracovných miest vo všetkých samosprávnych krajoch, okrem Bratislavského. Cieľom tohto národného projektu je vyšším počtom detí z marginalizovaných rómskych komunít navštevujúcich materskú školu zabezpečiť zvyšovanie ich vzdelanostnej úrovne. Národný projekt má prispieť k zlepšeniu ich predpokladov na úspešné zvládnutie vyšších stupňov vzdelávania, ktoré v dlhodobom horizonte zvýši šance príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít uplatniť sa na trhu práce.

V oblasti plnenia špecifických úloh v poslaní vysokých škôl v oblasti rozvoja národnostných menšín, ich kultúry, jazyka, výskumu, histórie, etnológie a pod. Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR nebol v roku 2016 doručený návrh na zmenu sústavy študijných odborov. S ohľadom na aktuálny cieľ, redukcii sústavy študijných odborov, otázka rómskeho jazyka by sa mala riešiť v rámci niektorého z nasledujúcich existujúcich študijných odborov (ako študijný program): neslovanské jazyky a literatúry, cudzie jazyky a kultúry, všeobecná jazykoveda, jazykoveda konkrétnych jazykových skupín.

Podľa Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR je možné prípravu budúcich učiteľov systematicky zabezpečiť v rámci existujúcich študijných odborov – predškolská a elementárna pedagogika a učiteľstvo akademických predmetov. V rámci nich je možné akreditovať aj študijné programy zamerané na prípravu učiteľov pre jednotlivé menšiny. Je však potrebné, aby vysoká škola disponovala potrebným personálnym zabezpečením, aby vedela zabezpečiť kvalitné vzdelávanie, vrátane jazykovej prípravy.

Vybavenosť škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom Vašej národnostnej menšiny alebo s vyučovaním jazyka Vašej národnostnej menšiny

Výchovno-vzdelávacie potreby detí príslušníkov národnostných menšín majú svoje špecifiká. Tie si vyžadujú osobitný prístup k vyučovaniu niektorých predmetov, ako aj opatrenia na odstránenie jazykových bariér, zabezpečenie kvalitných učebníc, učebných textov a pracovných pomôcok používaných v školách.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR schválilo dňa 25. augusta 2016 nový rámcový učebný plán pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1. septembra 2016.

Uvedený rámcový učebný plán obsahuje zvýšený počet hodín vyučovacieho predmetu jazyk národnostnej menšiny a literatúra pre primárne vzdelávanie z celkových 21 na celkových 24 hodín. Školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny majú od 1. septembra 2016 možnosť vybrať si z dvoch platných rámcových učebných plánov, podľa ktorého budú postupovať v 1. a 2. ročníku v školskom roku 2016/2017:

- a) rámcový učebný plán pre ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1. septembra 2015;
- b) rámcový učebný plán pre ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny platný od 1. septembra 2016.

V rámci dvojúrovňového modelu vzdelávania však je školám umožnené v rámci školského vzdelávacieho programu pridať ďalšie vyučovacie predmety nad rámec povinného rámcového učebného plánu za predpokladu, že financovanie navýšenia vyučovacích predmetov zabezpečí škola z vlastných finančných zdrojov.

V oblasti podpory vyučovania na základných školách a stredných školách o živote národnostných menšín žijúcich v SR a ich histórii v kontexte prevencie a boja proti extrémizmu, nacionalizmu a extrémnym prejavom správania sa Štátny pedagogický ústav v roku 2016 pripravil doplnkový študijný materiál k učebnici dejepisu pre 2. stupeň základných

škôl s názvom Národnostné menšiny – zoznámme sa. Materiál ponúka prehľad o dejinách, kultúre a živote národnostných menšín žijúcich na Slovensku.

Správu školy aj v roku 2016 vykonával jej zriaďovateľ a na uskutočňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu zabezpečoval aj materiálno-technické zabezpečenie a didaktickú techniku používanú vo výchovno-vzdelávacom procese. Popis materiálno-technických podmienok je súčasťou školského vzdelávacieho programu, pričom funkciu kontroly štátu nad úrovňou materiálno-technických podmienok v školách plnila Štátna školská inšpekcia. Pre potrebu škôl zverejnila kritériá hodnotenia platné pre školský rok 2016/2017, ktorú schválila hlavná školská inšpektorka.

Oddelenie učebnicovej politiky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR si je vedomé dlhodobého problému nedostatku učebníc aj pre národnostné menšiny. Najproblematickejšie sa podľa jeho vyjadrení javia komplikované procesy verejného obstarávania. Práve preto odbor pre verejné obstarávanie vyvíja iniciatívu smerom k Úradu pre verejné obstarávanie s cieľom novelizácie zákona o verejnom obstarávaní. Ambíciou odboru pre verejné obstarávanie ako aj celého Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR je, aby súčasťou novely bolo doplnenie tzv. výnimky práve na tvorbu, vydanie a nákup učebníc, pracovných zošitov, pracovných listov používaných v povinnej školskej dochádzke. Uvedené je možné pre zákazky s nízkou hodnotou a podlimitné zákazky, tzn. do 135 000,00 EUR bez DPH, resp. do 209 000,00 EUR bez DPH.

Priority na rok 2017

Aj napriek zrealizovaným opatreniam na národnej, regionálnej či miestnej úrovni v oblasti výchovy a vzdelávania rómskych detí/mládeže v roku 2016 považujeme za nevyhnutné, aby sa danej problematike venovala náležitá pozornosť aj v nasledovnom období. Za najdôležitejšie priority aj naďalej považujeme nasledovné:

- **zabezpečenie vhodných učebníc** pre školy a školské zariadenia, ktoré vyučujú rómsky jazyk a literatúru/rómske reálie či vyučujú niektoré predmety v rómskom jazyku – so zreteľom na príslušný stupeň vzdelávania;
- v spolupráci so Štátnym pedagogickým ústavom **plniť edičný plán** Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR;
- **zintenzívniť vzdelávanie budúcich učiteľov rómskeho jazyka a rómskych reálií**, ako aj informovať budúcich možných záujemcov o možnosti takéhoto vzdelávania a získania kvalifikácie vyučovať v rómskom jazyku na jednotlivých typoch škôl a školských zariadení s celoslovenskou pôsobnosťou;

- **podporiť predprimárne vzdelávanie** rómskych detí s využívaním rómskeho jazyka ako podporného jazyka pre výchovu a vzdelávanie;
- **využívať rómsky jazyk** ako podporný jazyk vo vzdelávaní rómskych detí na primárnom stupni vzdelávania;
- **využívať znalosť rómskeho jazyka** pri obsadzovaní pracovných pozícií asistent učiteľa pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, terénny sociálny pracovník, pracovník komunitného centra a ostatných pomocných profesiách;
- **vypracovať a zaslať Ministerstvu školstva, vedy výskumu a športu SR návrh na zriadenie nového vysokoškolského študijného odboru** (ktorý sa bude zaoberať najmä problematikou rómskeho jazyka);
- **podporovať verejné a súkromné vysoké školy**, ktoré vzdelávajú budúcich učiteľov rómskych detí s dôrazom na možnosť využívania rómskeho jazyka vo vzdelávaní;
- **monitorovať dodržiavanie novelizovaných ustanovení zákonov** dotýkajúcich sa výchovy a vzdelávania detí a mládeže so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vyplývajúcimi výlučne z ich vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí;
- **zohľadňovať závery odborníkov pri tvorbe politík a opatrení** v oblasti výchovy a vzdelávania detí a mládeže z marginalizovaných rómskych komunít.

Rusínska národnostná menšina

Časť *Správy o stave národnostného školstva za rok 2016* za rusínsku národnostnú menšinu nebola predložená.

Ruská národnostná menšina

V posledných rokoch sa záujem o ruský jazyk ako cudzí jazyk zvýšil. Na územie Slovenskej republiky sa k 31. decembru 2016 prisťahovalo 4035 občanov Ruskej federácie. Na základe dopytu a z dôvodu adaptovania ruských detí sa postupne otvárajú súkromné centrá ako napríklad slovensko-ruská materská škola Zlatý medvedík, Jadrová 4, Bratislava a od 1. septembra 2017 začala svoju činnosť aj Súkromná základná škola, Частная основная школа, Strečnianska 20, Bratislava s vyučovacím jazykom slovensko-ruským. V roku 2016 fungovali tri bilingválne gymnázia s ruským jazykom. Čo sa týka vyššieho vzdelania, ruský jazyk sa vyučuje najmä v odboroch pedagogika a prekladateľstvo-tlmočníctvo.

Mimoškolské vzdelávania zabezpečujú jazykové školy, ruské kultúrne centrum a neformálne zoskupenia ľudí s pozitívnym vzťahom k ruskému jazyku.

Nakoľko sa ruská národnostná menšina nachádza na celom území Slovenskej republiky a počet osôb hlásiacim sa k menšine nie je taký veľký, bolo by zložité zriadiť školu s vyučovacím jazykom ruským. Ak by v budúcnosti boli predpoklady o naplnenie takejto školy, bola by to určite jedna z priorit ruskej národnostnej menšiny.

Srbská národnostná menšina

Príslušníci srbskej národnostnej menšiny nemali v roku 2016, tak ako aj po minulé roky, možnosť vzdelávať sa vo svojom materinskom jazyku v materských, ZŠ a SŠ na Slovensku. V roku 2016 nebolo uskutočňované žiadne mimoškolské vzdelávanie pre deti, mládež a dospelých v srbskom jazyku. Aj napriek nárastu počtu príslušníkov srbskej národnostnej menšiny, počet detí v súčasnosti nedáva možnosť organizovať vyučovanie v srbskom jazyku a srbského jazyka. Okrem toho, Srbi nie sú koncentrovaní na jednom mieste, čo predstavuje problém nie len ak sa jedná o počet záujemcov, ale aj mesto, kde by sa vyučovanie zriadilo. V tomto smere určite existuje ambícia, aby sa v prípade požiadavky vyučovanie srbského jazyka, prípadne večerné kurzy srbského jazyka, zaradili medzi aktivity príslušníkov srbskej národnostnej menšiny.

Ukrajinská národnostná menšina

V roku 2016 boli v evidencii nasledujúce školy a školské zariadenia:

I.

I.1.materské školy s vyučovacím jazykom ukrajinským:

Krásny Brod, Prešov, Jarabina, Vyšný Mirošov;

I.2.materské školy s vyučovacím jazykom slovenským a ukrajinským:

Prešov, Medzilaborce (ul. Duchnovičova, ul. Gen. Svobodu).

II. základné školy a stredné školy s vyučovacím jazykom ukrajinským a vyučovaním ukrajinského jazyka:

- Spojená škola (ZŠ + Gymnázium) T. Ševčenka v Prešove s vyučovacím jazykom ukrajinským;
- ZŠ Jarabina s vyučovaním ukrajinského jazyka;
- ZŠ Ubl'a (krúžok) s vyučovaním ukrajinského jazyka.

III. vysoké školy:

- Katedra ukrajistiky FF Prešovskej univerzity.

V mimoškolskej oblasti (neformálne vzdelávanie) sa vyučovanie ukrajinského jazyka realizuje prostredníctvom jazykových kurzov pre deti pri Regionálnej rade Zväzu Rusínov-Ukrajincov SR v Košiciach.

Inštitucionálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania:

a) na úrovni ústrednej štátnej správy

- Katedra ukrajistiky FF PÚ;

b) na úrovni miestnych samospráv

- Základné školy – miestna samospráva;
- Spojená škola T. Ševčenka – Prešovský samosprávny kraj.

Technické a materiálne vybavenie škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom ukrajinským alebo s vyučovaním ukrajinského jazyka je priemerné. Aj vybavenosť škôl učebnicami a učebnými pomôckami je nedostatočné.

V školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom slovenským, ktoré sa nachádzajú na území obývanou touto národnostnou menšinou by bolo potrebné zaradiť do učebných osnov základy histórie a kultúry menšiny. Keďže ide o málopočetné školy, ich najväčším problémom je finančné zabezpečenie.

Priority v oblasti ukrajinského národnostného školstva:

- Pripraviť analýzu súčasného stavu ukrajinského národnostného školstva a vypracovať návrh na jeho revitalizáciu;
- Riešiť financovanie národnostných škôl podľa ich potreby na osobné (mzdy) a prevádzkové náklady;
- Školy s vyučovacím jazykom ukrajinským alebo s vyučovaním jazyka ukrajinského majú spravidla menší počet žiakov, a preto je nevyhnutné zvýšiť normatívy na žiaka a tiež ročný príspevok štátu na záujmovú a mimoškolskú činnosť;
- V procese nevyhnutnej asimilácie a zvýšenej migrácie, ktorá prináša vyľudňovanie obcí na národnostne zmiešanom území je potrebné znížiť limit počtu žiakov v triedach ukrajinských národnostných škôl;
- Na národnostne zmiešaných územiach v materských školách praktizovať výchovu aj v jazyku národnosti, v ktorom sa vedie vyučovanie v príslušných ZŠ. K tomu je potrebné obnoviť prípravu učiteliek materských škôl s výchovným jazykom ukrajinským na Pedagogickej a sociálnej akadémii v Prešove;
- Vytvoriť systém efektívneho riadenia a kontroly ukrajinských národnostných škôl s účasťou predstaviteľov tejto národnostnej menšiny. Na základe čl. 34 Ústavy Slovenskej republiky o práve podieľať sa na riadení vecí, ktoré súvisia so životom národnostnej menšiny je potrebné zriadiť miesta pre pracovníkov z radov ukrajinskej národnosti v príslušných orgánoch zodpovedajúcich za riadenie školstva;
- Preveriť na základe akých dôvodov sa v niektorých MŠ, ZŠ a SŠ neuplatňuje výchovno-vzdelávací jazyk uvedený v sieti regionálneho školstva;
- Navrhujeme, aby účastníkom správneho konania vo veci vyradenia zo siete školy s výchovno-vzdelávacím jazykom národnostnej menšiny bola aj príslušná kultúrno-národnostná organizácia (č. 34 Ústavy SR);
- Vzhľadom k tomu, že niektoré ZŠ s vyučovacím jazykom ukrajinským alebo s vyučovaním jazyka ukrajinského sú v pohraničných oblastiach a majú dobré kontakty s Poľskom a Ukrajinou, je potrebné zvýšiť finančné prostriedky na rozširovanie partnerských kontaktov;

- Uskutočniť pracovné stretnutie s pracovníkmi odboru národnostného školstva MŠVVaŠ SR.

Zhodnotenie situácie v súvislosti s dôrazom na perspektívy, možnosti a záujem o ukrajinský jazyk:

- snahou základných škôl je vychádzať v ústrety požiadavkám rodičov a žiakov o vyučovanie ukrajinského jazyka;
- školy zároveň upozorňujú na skutočnosť, že zaradenie ukrajinského jazyka do vyučovacieho procesu odčerpáva školám finančné prostriedky;
- školy s nižším počtom žiakov, kde aj na základe demografického vývoja bude každoročne ich počet klesať (a následne aj pridelené finančné prostriedky v rámci normatívneho financovania) to národnostné školy vnímajú negatívne a uvažujú o zrušení vyučovania jazyka národnostnej menšiny;
- väčšina základných škôl, ktoré vyučujú niektorý z jazykov národnostných menšín, zaznamenávajú pokles záujmu zo strany rodičov a detí o vyučovanie v jazyku národnostných menšín;
- dôvodom ich zníženého záujmu je veľmi malé alebo takmer nulové uplatnenie národnostného jazyka v bežnom živote a praxi.

Židovská národnostná menšina

Možnosti vzdelávania v jazyku jidiš

Zoznam škôl a školských zariadení, vzdelávacích inštitúcií a ich stručná charakteristika:

- a) súkromná materská škola, Partizánska 12, Bratislava;
- d) štúdium hebrejského jazyka je možné absolvovať na niekoľkých súkromných jazykových školách.

Inštitucionálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania príslušníkov vašej národnostnej menšiny

- a) na úrovni ústrednej štátnej správy;
- b) na úrovni miestnej štátnej správy;
- c) na úrovni miestnych samospráv.

Vybavenosť škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom vašej národnostnej menšiny alebo s vyučovaním jazyka vašej národnostnej menšiny

- a) technické a materiálne vybavenie škôl;
- b) učebnice a učebné pomôcky.

Možnosti na ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov vo vašom menšinovom jazyku

- a) možnosti vzdelávania budúcich pedagógov a možnosti ďalšieho vzdelávania absolventov v rámci kontinuálneho vzdelávania.

Špecifiká výchovy a vzdelávania detí príslušníkov vašej menšiny v školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom slovenským

Vzhľadom na neexistenciu štátneho vzdelávania v hebrejskom jazyku, resp. v jazyku jidiš je možné vzdelávanie v týchto jazykoch len súkromne.

Vzťah škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom slovenským a škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom vašej národnostnej menšiny

- a) spoločné programy alebo iné spôsoby spolupráce.

**Správa o stave národnostného školstva na základe Štatútu
Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny čl. 3 písmeno g)**

Možnosti vzdelávania vo Vašom menšinovom jazyku

Zoznam škôl a školských zariadení, vzdelávacích inštitúcií a ich stručná charakteristika.

- a) materské školy,
- b) základné školy, stredné školy,
- c) vysoké školy,
- d) iné druhy vzdelávania.

2. Inštitucionálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania príslušníkov Vašej národnostnej menšiny

- a) na úrovni ústrednej štátnej správy,
- b) na úrovni miestnej štátnej správy,
- c) na úrovni miestnych samospráv.

3. Vybavenosť škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom Vašej národnostnej menšiny alebo s vyučovaním jazyka Vašej národnostnej menšiny

- a) technické a materiálne vybavenie škôl,
- b) učebnice a učebné pomôcky.

4. Možnosti na ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov vo Vašom menšinovom jazyku

- a) možnosti vzdelávania budúcich pedagógov a možnosti ďalšieho vzdelávania absolventov v rámci kontinuálneho vzdelávania;

5. Špecifiká výchovy a vzdelávania detí príslušníkov Vašej menšiny v školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom slovenským

- a) charakteristika špecifík,
- b) riešenie špecifických otázok za súčasných podmienok,
- c) nedostatky v riešení špecifických otázok,

d) návrhy riešení.

6. Vzťah škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom slovenským a škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom Vašej národnostnej menšiny

a) spoločné programy alebo iné spôsoby spolupráce.

7. Čo považujete za prioritu resp. potrebu riešenia v roku 2017?

Zoznam autoriek a autorov časti Správ o stave národnostného školstva za rok 2016

Diana Dobrucká – Bulharská národnostná menšina

Hana Zelinová – Česká národnostná menšina

Radoslav Jankovič – Chorvátska národnostná menšina

Kludia Szekeres – Maďarská národnostná menšina

Géza Tokár – Maďarská národnostná menšina

Tibor Tóth – Maďarská národnostná menšina

Ján Chúpek – Moravská národnostná menšina

Rastislav Fil'o – Nemecká národnostná menšina

Czesław Marek Sobek – Poľská národnostná menšina

Miriam Mahajová – Rómska národnostná menšina

Martin Karaš – Rusínska národnostná menšina

Kristína Lettrichová Dašková – Ruská národnostná menšina

Stane Ribič – Srbská národnostná menšina

Pavol Bogdan – Ukrajinská národnostná menšina

Pavol Mešťan – Židovská národnostná menšina